

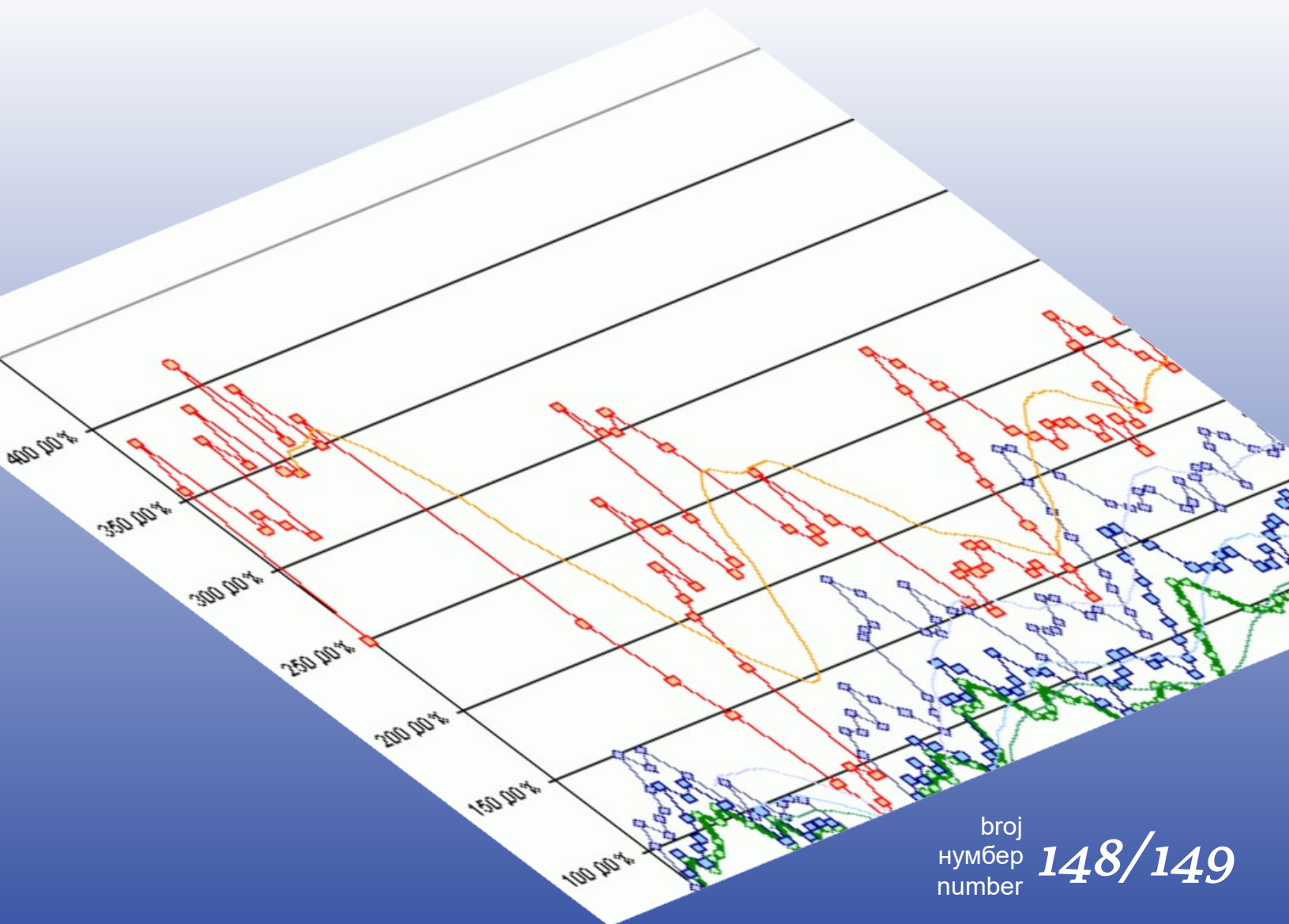
Bosna i Hercegovina
Odjeljenje za makroekonomsku analizu
Upravnog odbora Uprave za indirektno-
neizravno oporezivanje

Босна и Херцеговина
Одјељење за макроекономску анализу
Управног одбора Управе за индиректно-
неizravno опорезивање

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

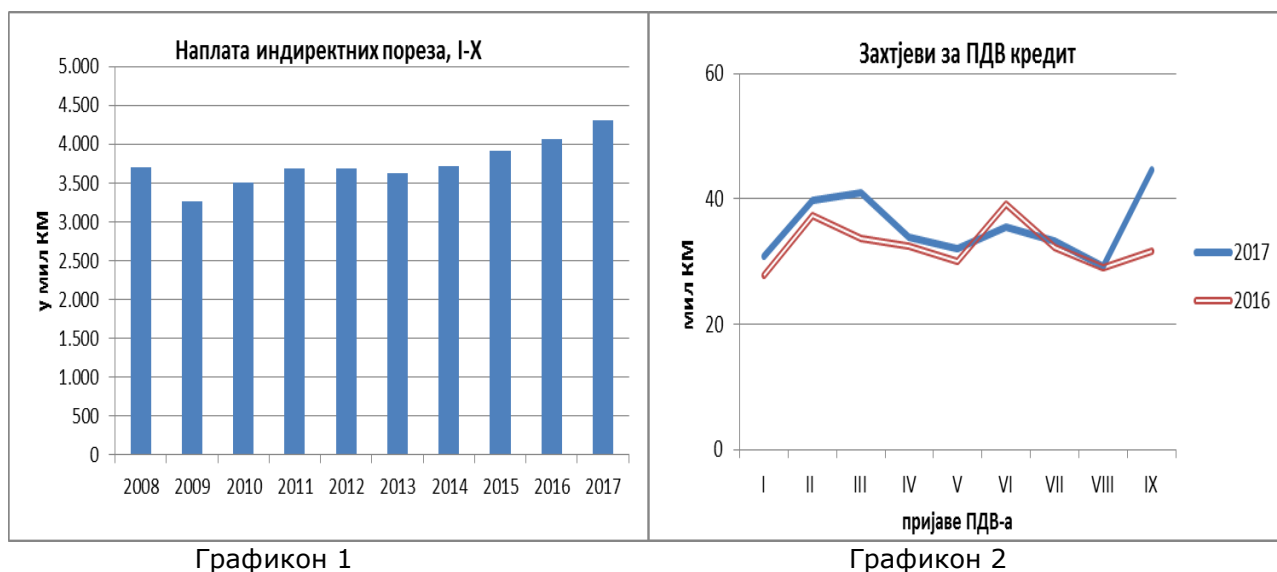
Oma Bilten

broj
нумбер
number **148/149**

Уз овај двоброј

Према прелиминарном извјештају о готовинском току УИО је у октобру 2017. на јединствени рачун прикупила 619,4 мил КМ бруто прихода од индиректних пореза, односно 4,2% више него у истом мјесецу 2016. Међутим, због повећаних исплата поврата, 33 мил КМ више него у октобру 2016., нето приходи од индиректних пореза су били мањи за 8,2 мил КМ, односно за 1,6%. На нивоу десет мјесеци 2017.године наплаћено је 386,3 мил КМ бруто прихода више него у истом периоду 2016, док је поврата исплаћено 163,9 мил КМ више него 2016. У коначници, нето наплата је била већа за 222,4 мил КМ, односно 4,9% више него у истом периоду 2016. У цјелини, раст прихода од индиректних пореза током цијеле године је рекордан, посматрано од оснивања УИО (Графикон 1) и изнад свих очекивања и пројекција.

Раст поврата ПДВ-а у октобру од 37,5% је очекиван, јер је због успоравања исплата поврата током спровођења свеобухватних контрола обвезника од стране УИО у септембру дошло до промјене схеме исплате поврата, што је довело до успоравања исплата. У наредним мјесецима може се очекивати снажан раст исплата поврата, не само због заосталих исплата, већ и због тренда раста захтјева за поврат ПДВ-а, као посљедице снажног раста увоза и извоза. С друге стране, обвезници су на свеобухватне контроле поврата реаговали повећаним захтјевима за пореским кредитима. Према подацима о обради пријава ПДВ-а из септембра износ пријављених пореских кредита је био за 30% већи него у истом мјесецу 2016 (Графикон 2). Уколико се тренд настави и у наредним мјесецима могуће је очекивати успоравање бруто наплате ПДВ-а.

др Динка Антић
шеф Одјељења

Садржај:

Ревидиране пројекције прихода од индиректних пореза у периоду 2017-2020

2

техничка обрада : Сулејман Хасановић, ИТ сарадник
лектор : Дарија Комленовић, проф. англистике

РЕВИДИРАНЕ ПРОЈЕКЦИЈЕ ПРИХОДА ОД ИНДИРЕКТНИХ ПОРЕЗА У ПЕРИОДУ 2017-2020

I ПРЕТПОСТАВКЕ

Пројекције прихода од индиректних пореза за период 2017-2020 подразумевају основне (*baseline*) пројекције. Програмски сценарио биће припремљен уколико се усвоје измјене Закона о акцизама у БиХ.

Претпоставке за израду основног сценарија пројекција су сљедеће:

- Прогнозе макроекономских показатеља Дирекције за економско планирање (ДЕП) за период 2017-2020 из септембра 2017;
- Наставак хармонизације акциза на цигарете са стандардима ЕУ и примјена нове политике опорезивања резаног дувана¹;
- Ефекти примјене Споразума о слободној трговини између БиХ и ЕФТА² у периоду 2015-2017;
- Ефекти примјене адаптираног Споразума о стабилизацији и придруживању ЕУ (ССП), у примјени од 01.02.2017.;
- Текући трендови у наплати прихода од индиректних пореза.

Политика акциза на дуван у 2017. утврђена је Законом о акцизама и Одлуком³ Управног одбора УИО. Политика акциза на дуван у периоду 2017-2019 подразумева континуирано годишње повећање специфичне акцизе на цигарете у висини од 0,15 КМ/паклици, утврђивање минималне акцизе на цигарете (минимално 60% просјечне пондерисане цијене цигарета) и усклађивање специфичне акцизе на резани дуван са акцизом на цигарете (минимално 80% минималне акцизе на цигарете). Очекује се да ће се минимална акциза на цигарете у ЕУ за све цјеновне категорије цигарета достићи 2019.године.

II ТЕКУЋИ ТРЕНДОВИ НАПЛАТЕ

2.1. Укупна наплата

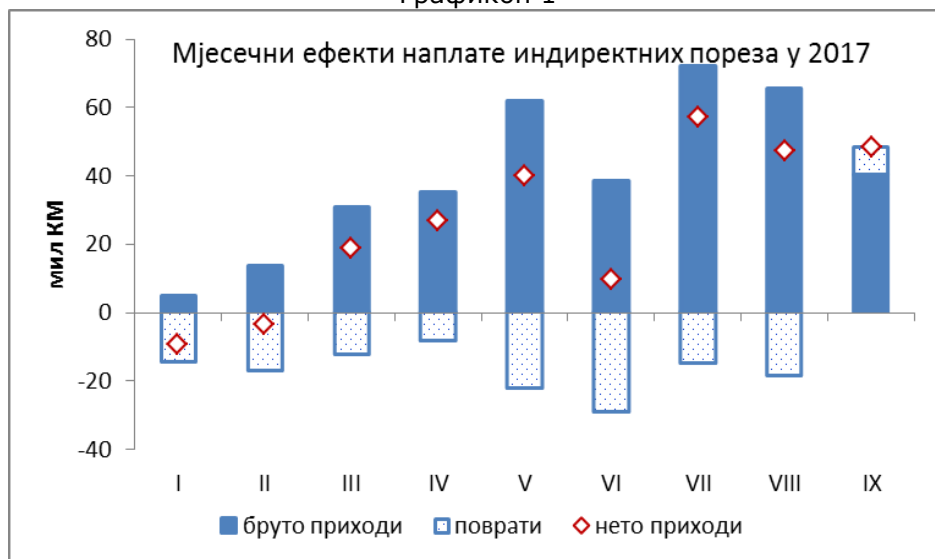
Према прелиминарном извјештају о готовинском току на ЈР УИО у септембру 2017. наплаћено је 637,3 мил КМ бруто прихода од индиректних пореза, што представља повећање од 38,8 мил КМ. Истовремено је исплаћено мање поврата за 8,1 мил КМ, тако да је, у коначници, нето наплата у односу на септембар 2016. порасла за чак 9,2%, односно за 46,9 мил КМ. Јако висок раст наплате прихода у септембру одразио се позитивно на кумулативну наплату за девет мјесеци. Бруто наплата је порасла за 361,5 мил КМ, док је нето наплата, због повећаних исплата поврата од 130,7 мил КМ, била већа за 230,9 мил КМ, односно за 5,7% у односу на нето наплату у истом периоду 2016.

¹ Нова политика је у примјени од 01.08.2014. (Измјене Закона о акцизама у БиХ „Службени гласник БиХ“ бр. 49/14)

² „Службени гласник БиХ – међународни уговори“ бр. 18/14.

³ Одлука о утврђивању специфичне и минималне акцизе на цигарете и износ акцизе на дуван за пушење за 2017.годину (Службени гласник БиХ бр. 84/2016).

Графикон 1

Поређење наплате у 2017. и 2016. по мјесецима (Графикон 1) и кварталима (Графикон 2) показује стабилан позитиван тренд. Након скромног раста прихода у првом кварталу од 0,5%, у другом кварталу је остварен раст од 5,7%, а у трећем чак 10,3% (Графикон 2). Анализа структуре наплате прихода указује на растући тренд ефеката наплате из квартал у квартал. Први квартал је донио свега 6 мил КМ нето ефеката, други 77 мил КМ, а трећи чак 153 мил КМ. За разлику од растућег тренда бруто наплате, исплате поврата су биле значајно веће у односу на 2016.г. Међутим, у септембру су исплате поврата биле мање него у истом мјесецу 2016, што је додатно повећало нето ефекте трећег квартала. Разлог за смањење поврата су опсежне контроле поврата ПДВ-а које спроводи УИО, а које су неминовно довеле до одлагања одобравања поврата ПДВ-а и помјерања уобичајене шеме исплата поврата извозницима и осталим обвезницима.

Графикон 2

Ефекат одлагања поврата због спровођења контрола се процјењује на 20-30 мил КМ, што кореспондира 0,5 – 0,7 п.п. раста укупних прихода од индиректних пореза за девет мјесеци 2017.

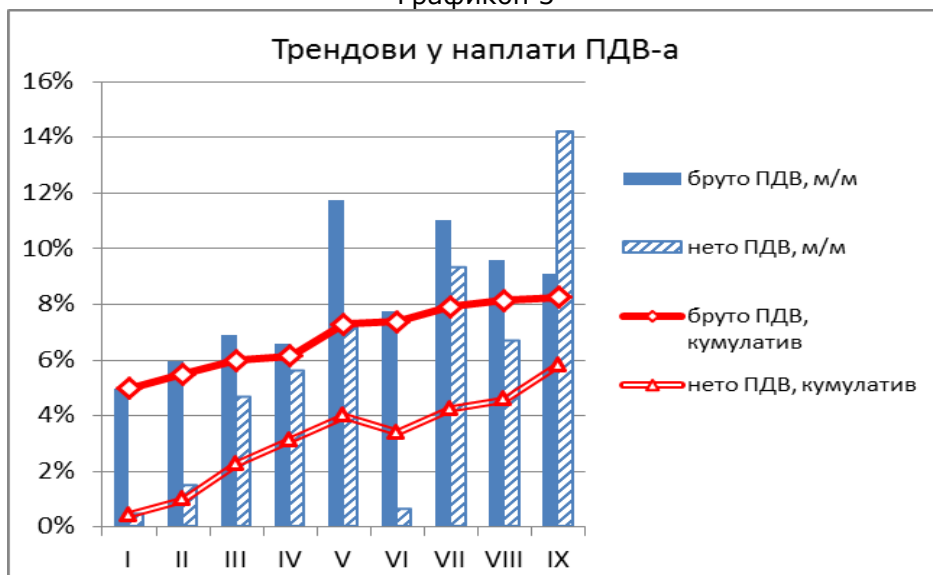
2.2. Наплата по врстама прихода

У периоду јануар – септембар највећи раст је забиљежен код ПДВ-а, 146,2 мил КМ, те код прихода од акциза и путарине, укупно 68,1 мил КМ. Остварен је и значајан раст прихода од царина од 17,6 мил КМ. Треба имати у виду да је по прелиминарном извјештају евидентирано и додатних 17,3 мил КМ неусклађених прихода који нису распоређени по врстама у прелиминарном извјештају УИО.

ПДВ

Наплату нето прихода од ПДВ-а у досадашњем дијелу 2017. одликује стабилан растући тренд и поред снажних мјесечних осцилација у бруто наплати, док је нето ПДВ-е растао спорије од бруто наплате због растућих исплата поврата (Графикон 3). Кумулативна наплата је осцилирала око стопе раста од 4% већину посматраног периода. У септембру је захваљујући одлагању исплата поврата остварен раст нето наплате од чак 14,2%, што је повећало стопу раста кумулативне наплате ПДВ-а на 5,8%. С обзиром да је према прелиминарном извјештају неусклађено 17,3 мил КМ прихода након усклађивања реално је очекивати и виши раст нето ПДВ-а. Потребно је нагласити да су одложени поврати из септембра утицали на остварену стопу раста нето ПДВ-а за девет мјесеци у распону од 0,8 до 1,2 п.п.

Графикон 3

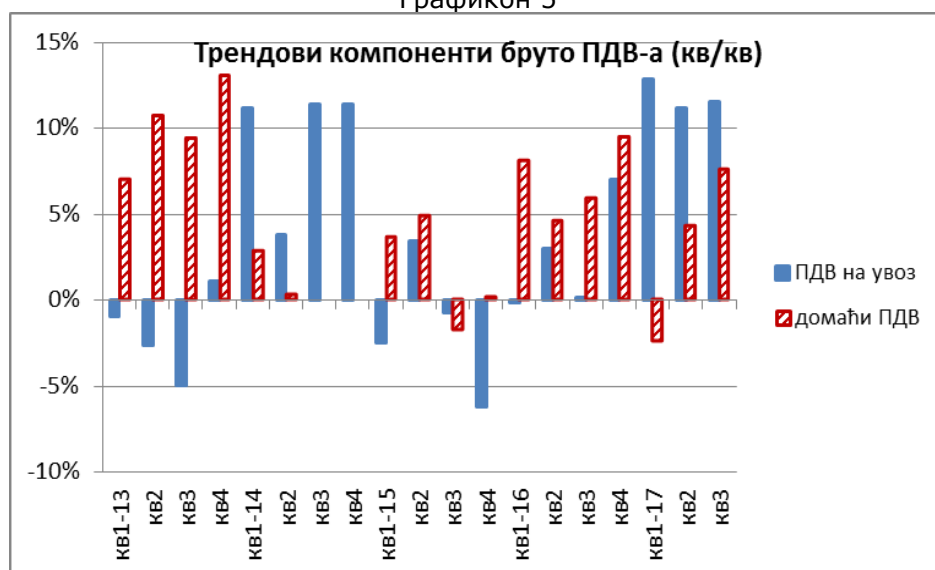
Квартални трендови (Графикон 4) указују на растуће позитивне трендове у наплати ПДВ-а. У првом кварталу остварена је стопа раста нето ПДВ-а од 2,3%, у другом 4,4%, а у трећем чак 10,2%. Анализа компоненти бруто ПДВ-а указује на позитивна кретања, поготово у посљедњих пет мјесеци. Захваљујући високим стопама раста увоза током цијеле 2017. године компонента ПДВ-а на увоз је константно у позитивној зони са врло високим стопама раста. У мјесецу септембру забиљежен раст ПДВ-а на увоз од 12,1%, што је учврстило кумулативни раст на високих 11,8%. С друге стране, наплата домаћег ПДВ-а је у септембру повећана за 5%, што је повећало кумулативну наплату домаћег ПДВ-а на 3,2%. Квартална анализа

показује константно високе стопе раста ПДВ-а на увоз, 12,8% у првом кварталу, 11,2% у другом кварталу и 11,5% у трећем кварталу 2017. (Графикон 5). С друге стране, када се ради о домаћем ПДВ-у, у првом кварталу остварен је пад наплате од 2,5%, али је у другом и трећем кварталу дошло до наглог побољшања, те су забиљежене стопе раста од 4,3% и 7,6%, респективно. Усклађивање неусклађених прихода за септембар, у чијој структури велики дио чини ПДВ-е, засигурно ће повећати стопе раста домаћег ПДВ-а.

Графикон 4

Графикон 5

У септембру је забиљежен пад исплата поврата ПДВ-а обвезницима, као последица одгађања поврата због спровођења свобухватних контрола поврата од стране УИО. Задржавање исплата поврата је у мањој мјери ублажило негативне трендове, те је раст поврата ПДВ-а обвезницима износио 16,5%, а међународним пројектима 14,7%. На нивоу девет мјесеци обвезницима је исплаћено 119,9 мил КМ више него у истом периоду 2016., док је

међународним организацијама и пројектима враћено ПДВ-а 9,8 мил КМ више него за девет мјесеци 2016.

Због помјерања шеме исплате поврата у септембру удио поврата у бруто наплати ПДВ-а је мало смањен на 25,7%, но то је ипак за 1,7 п.п. више од удјела поврата у истом периоду 2016.

Графикон 6

Квартална анализа исплата поврата показује прогресиван раст исплата поврата који је започео у четвртм кварталу 2016., а који кореспондира расту увоза и извоза БиХ. Уочљив је и утицај одлагања исплате поврата у септембру на трендове у трећем кварталу 2017 (Графикон 6).

Царине

Досадашњи ток 2017. обиљежио је позитиван тренд у наплати прихода од царина, са снажним осцилацијама у мјесечној наплати која је расла и до 30%. Раст прихода од царина је потпуно неочекиван будући да су домаће и међународне институције предвиђале значајан пад прихода због примјене адаптираног ССП. Пад се процјењивао и до 50 мил КМ на годишњем нивоу, имајући у виду да удио увоза из ЕУ који је под царинским режимом чини 1/3 увоза БиХ на који се убиру царине. Међутим, не само да није дошло до пада прихода него је и остварен раст од 9,8% на нивоу девет мјесеци. Квартални преглед показује да је први квартал донио раст прихода од 10,4%, други 11,6%, а трећи 7,7% (Графикон 7).

Растући тренд раста у посљедња два мјесеца резултат је опоравка увоза из трећих земаља⁴ и увоза добара из ЕУ на која се још увијек плаћају царине⁵. Иако се због примјене адаптираног ССП од 1.2.2017. очекивао знатан пад прихода од царина у размјени са ЕУ према подацима УИО за осам мјесеци 2017. на робу поријеклом из ЕУ је наплаћено прихода од царина 5% више него у истом периоду 2016! Аналитички подаци по чланицама указују да

⁴ Према подацима Агенције за статистику БиХ увоз из Кине је у периоду јануар – август 2017 порастао за 7,3%, а укупно из азијских земаља за 9,3%. Остварен је и снажан раст увоза из Русије од 11,8%. Извор: www.bhas.ba.

⁵ Према подацима Агенције за статистику БиХ увоз из ЕУ је у периоду јануар - август 2017 растао по стопи од 10,7%. Извор: www.bhas.ba.

је губитак прихода од царина остварен само у размјени са Хрватском, док је у размјени са осталим чланицама ЕУ због снажног раста увоза из ЕУ наплаћено више царина него 2016. Тиме су анулирани губици прихода од царина из размјене са Хрватском. Очигледно је да примјена адаптираног ССП-а неће произвести очекиване губитке по пореске приходе у БиХ.

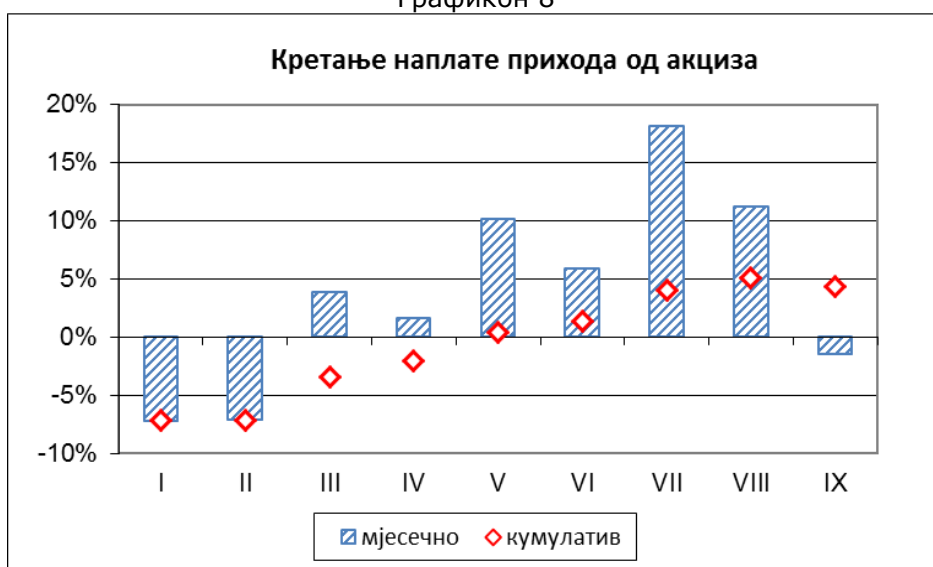
Графикон 7

Акцизе

За разлику од августа када су акцизе на све врсте акцизних производа имале позитивну наплату у септембру су се трендови погоршали, те је забиљежен пад наплаћених акциза од 1,5%. (Графикон 8).

Графикон 8

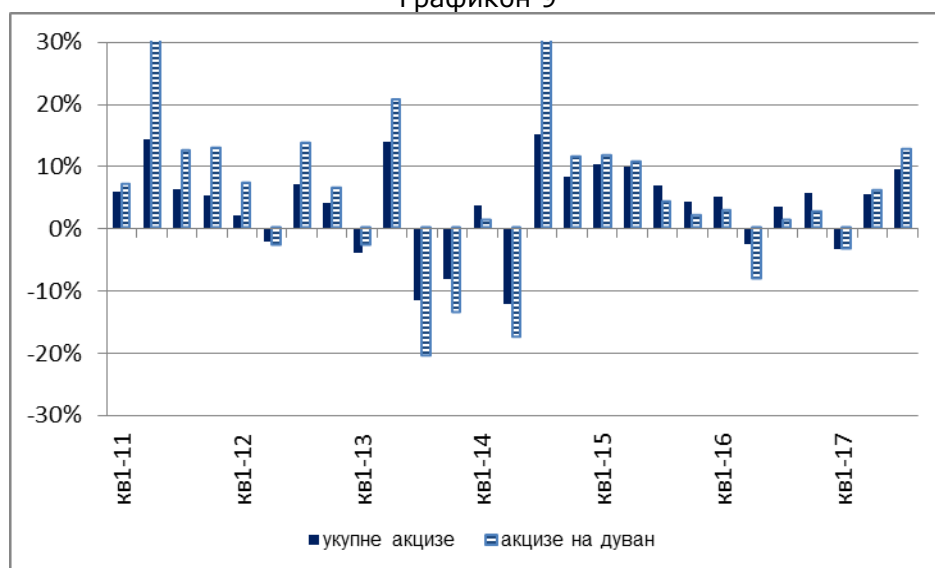

Позитивни трендови у септембру су забиљежени само код акциза на пиво, безалкохолна пића и на домаће дуванске прерађевине. Ипак, негативни трендови у наплати акциза у септембру нису у великој мјери погоршали кумулативни раст појединих групација акциза, поготово не оних који доминирају у структури прихода од акциза, као што су акцизе на дуван и акцизе на деривате нафте. Пад наплате акциза у септембру је мало успорио позитивни раст кумулатива акциза, те је на нивоу девет мјесеци остварен раст од 4,4% (Графикон 8).

Квартални трендови укупне наплате акциза показују пад у првом кварталу 2017. од 3,4%, те нагли раст у другом и трећем кварталу од 5,8% и 9,4% респективно (Графикон 9). Слична кретања у наплати имају акцизе на дуванске прерађевине, те се може закључити да је раст акциза на дуванске прерађевине од 5,5% главни разлог снажног раста укупних прихода од акциза у досадашњем дијелу 2017.

У 2017. се очекивао пад прихода од акциза на дуванске прерађевине из више разлога. Константно повећање малопродајних цијена цигарета од 2009. због раста акциза преполовило је легалну потрошњу цигарета, стимулишући супституцију потрошње цигарета потрошњом резаног дувана и јачајући нелегално тржиште дувана и цигарета у БиХ. У првом кварталу је забиљежен пад прихода од акциза на дуванске прерађевине од 3,2%. Међутим, у другом кварталу остварен је раст од 6,1%. Разлог је повећање малопродајних цијена цигарета доминантних увозника и домаће дуванске индустрије половином године. Очекујући повећану потражњу за дуванским прерађевинама пред повећање цијена дуванске компаније су гомилале залихе, што је имало за посљедицу повећано повлачење акцизних маркица и повећане уплате акциза. С обзиром да су се ефекти раста малопродајних цијена увозних цигарета требали исцрпјети већ у августу снажан раст прихода од акциза од 12,7% у трећем кварталу указује и на друге факторе раста, који се могу повезати са експанзијом пограничног и транзитног промета са нерезидентима. С друге стране, пад прихода у септембру указује и на сезонски карактер дјеловања тог фактора, да је блиско повезан и са изванредном туристичком сезоном у Хрватској. Други значајан фактор раста пограничног и транзитног промета јесу ниске цијене деривата нафте у БиХ, као посљедица најнижег пореског оптерећења у региону. При томе, нерезиденти из Хрватске и они у транзиту, поред деривата, у БиХ купују и осталу робу широке потрошње, укључујући и дуван и цигарете који су јефтинији у БиХ.

Графикон 9

Слични трендови у наплати забиљежени су код акциза на деривате нафте (Графикон 10). Према подацима УИО суфицит на бруто приходима од акциза на деривате нафте за девет мјесеци је износио 9,8 мил КМ. Због раста цијена нафте на свјетском тржишту у првом кварталу је забиљежен пад потрошње деривата, а тиме и пад наплате акциза на деривате нафте од 3,8%. Иако су релевантне међународне агенције прогнозирале даљи раст цијена деривата на свјетском тржишту, ипак је дошло до стабилизације цијена, а потом и пада цијена, који је додатно појачан слабљењем америчког долара. Пад цијена деривата у БиХ се позитивно одразио на потрошњу и наплату акциза у другом кварталу када је забиљежен раст од 5,6%. На бржи раст потрошње деривата утицао је и раст пограничног и транзитног промета са нерезидентима и стварање залиха у земљи због константних расправа у вези са повећањем акциза на деривате. Раст потрошње је настављен у трећем кварталу, да би у септембру, због раста цијена на свјетском тржишту и јачања америчког долара дошло до раста малопродајних цијена, пада увоза деривата и домаће потрошње, и, посљедишно, пада прихода од акциза. То је у коначници довело до успоравања раста на 5% у трећем кварталу, а на нивоу девет мјесеци на 2,6%.

За разлику од акциза на деривате приходи од путарина су имали позитиван раст у сва три квартала 2017, али су се негативни трендови одразили на наплату у септембру (Графикон 10).

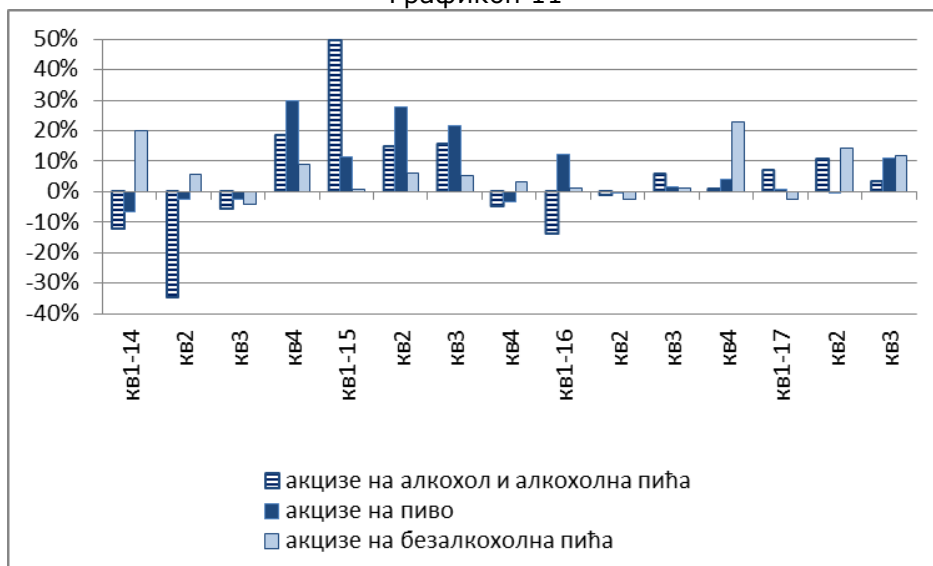
Графикон 10

Квартална анализа показује да су приходи од акциза на кафу четири квартала узастопно у негативној зони раста, да би тек у трећем кварталу 2017. достигли ниво наплате из истог квартала 2016. Све то наводи на закључак да су трендови у наплате значајно испод наплате у претходним годинама.

Трендови у наплати прихода од акциза на групацију производа пиво, алкохол, алкохолна и безалкохолна пића су у цјелини много бољи него у 2016. Приходи од акциза на алкохол и алкохолна пића су континуирано сва три квартала у позитивној зони раста, са стопама раста од 7%, 10,8% и 3,6% (Графикон 11). Раст прихода од акциза на безалкохолна пића у првом кварталу је био негативан -2,6%, а у другом и трећем кварталу су остварене неубичајено високе стопе раста од 14,3% и 11,7%, што се може повезати са растом прекограничне и транзитне потрошње (Графикон 11).

Графикон 11

Наплата акциза на пиво је била под утицајем пада акциза на увозна пива, који није могао бити компензован растом наплате акцизе на домаћа пива због малог удјела домаћег пива у тржишту БиХ. У првом кварталу је остварен раст прихода од 0,6%, а у другом приходи су пали за 0,5%. Ипак, у трећем кварталу је остварена висока стопа раста од 11,1% због снажног раста домаћих акциза и опоравка увоза пива (Графикон 11).

Фактори раста прихода од индиректних пореза

Сумирајући ефекте главних фактора снажног раста прихода од индиректних пореза у периоду јануар – септембар 2017 може се закључити да укупан ефекат фактора, који имају једнократни карактер, кореспондира 2,4 п.п. раста прихода од индиректних пореза (Табела 1). Остатак од 3,3 п.п. односи се на ефекте раста увоза, пада цијена нафте на свјетском тржишту, раста економије и потрошње, повећања ефикасности наплате и благог смањења кумулисаних дугова по основу ПДВ-а.

Табела 1

Једнократни фактори раста	Процијењени ефекти (п.п. раста прихода од индиректних пореза)
Неостварене процјене губитака прихода од царина због адаптације ССП + ПДВ	0,8 п.п.
Одлагање исплата поврата ПДВ-а	0,6 п.п.
Екстерна потражња за дуванским прерађевинама + ПДВ	1,0 п.п.
УКУПНО	2,4 п.п.

III РЕВИДИРАНЕ ПРОЈЕКЦИЈЕ ПРИХОДА ОД ИНДИРЕКТНИХ ПОРЕЗА (2017-2020), ОКТОБАР 2017

Табела 2: Ревидиране пројекције (2017-2020)

Врста прихода (нето)	у мил КМ					Пројектована стопа раста			
	Извршење	Пројекција							
	2016	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
ПДВ	3.433,8	3.621,9	3.770,5	3.933,2	4.113,1	5,5%	4,1%	4,3%	4,6%
Акцизе	1.448,9	1.497,1	1.514,2	1.533,8	1.581,5	3,3%	1,1%	1,3%	3,1%
Царине	248,2	272,0	288,7	306,3	325,3	9,6%	6,2%	6,1%	6,2%
Путарина	358,8	379,9	387,9	395,7	404,0	5,9%	2,1%	2,0%	2,1%
Остало	41,0	41,2	41,4	41,6	41,8	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%
УКУПНО	5.530,7	5.812,0	6.002,7	6.210,6	6.465,7	5,1%	3,3%	3,5%	4,1%
Путарина (0,10 КМ/л)	143,5	152,0	155,2	158,3	161,6	5,9%	2,1%	2,0%	2,1%
СРЕДСТВА ЗА РАСПОДЈЕЛУ	5.387,2	5.660,0	5.847,6	6.052,3	6.304,1	5,1%	3,3%	3,5%	4,2%

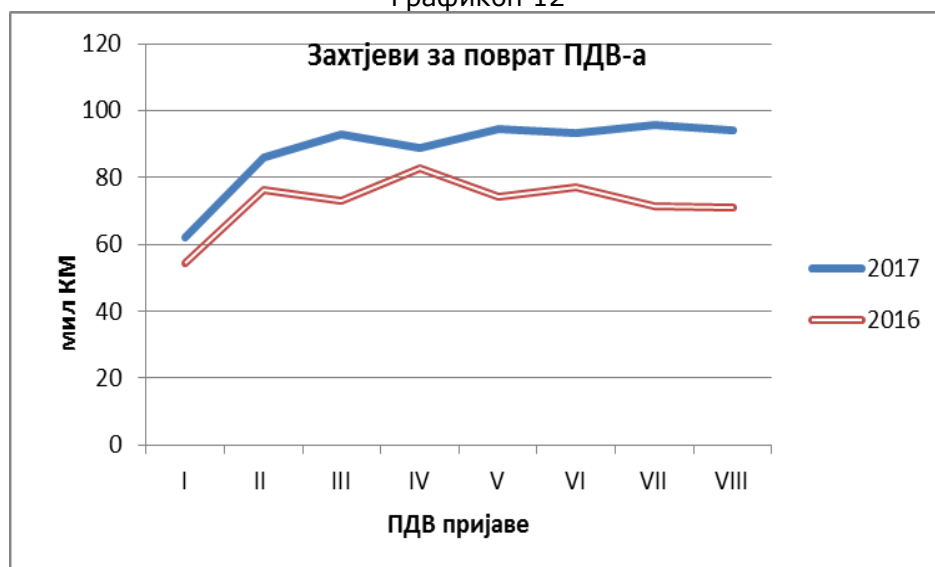
3.1. Пројекције за 2017. годину

На основу трендова наплате прихода, годишњих макроекономских пројекција и процјена ефеката измјене Закона о акцизама, примјене адаптираног ССП и Споразума о слободној трговини између БиХ и ЕФТА, пројектована нето наплата прихода од индиректних пореза за 2017. годину износи 5,812 млрд КМ, што је за 5,1% више него у 2016. години (Табела 2).

ПДВ

Наплата ПДВ-а се кретала у правцу априлских пројекција све до августа. Растући тренд ПДВ-а на увоз, као посљедица значајног раста увоза, двоструко изнад пројекција ДЕП-а из марта, је био у великој мјери компензован осцилирајућим трендом домаћег ПДВ-а. Међутим, у септембру је остварен енорман раст наплате ПДВ-а захваљујући кумулативном дјеловању три фактора: високој стопи раста увоза, снажном расту домаће потрошње и одлагању поврата ПДВ-а због спровођења опсежних контрола од стране УИО. Ефекти одлагања поврата на стопу раста нето ПДВ-а у септембру се процјењују у висини од чак 7 п.п., а на нивоу девет мјесеци 1 п.п. Преглед износа захтјева за исплате поврата (Графикон 12) указује на погоршање трендова у захтјевима за поврат ПДВ-а посљедња три мјесеца. С друге стране, графикон показује и колико су нереалне биле исплате поврата обвезницима у септембру⁶.

Графикон 12

Имајући у виду наставак тренда високог раста увоза и извоза, и у наредним мјесецима може се очекивати наставак негативног тренда у захтјевима за поврате. Поред тога, могу се очекивати и повећани поврати по основу међународних пројеката с обзиром да се приближава крај године. С обзиром на величину ефекта одлагања исплате поврата ПДВ-а у септембру од великог значаја за извршење пројекција прихода од ПДВ-а у 2017, а и у 2018. имаће администрирање поврата у наредним мјесецима. Уколико се УИО врати на досадашњу шему поврата, не чекајући крајње законске рокове за поврат ПДВ-а, исплате заосталих поврата, уз растуће текуће поврате, значајно ће умањити наплату прихода од индиректних пореза четвртом кварталу 2017. Важан ограничавајући фактор повећаних исплата поврата могу бити растуће трансхе спољног дуга које доспијевају на наплату у четвртом кварталу 2017. и које, заједно са повратима, умањују трансфере индиректних пореза према ентитетима. У таквим околностима Одјељење је претпоставило да ће се УИО, имајући у виду

⁶ Према прелиминарном извјештају УИО у септембру је обвезницима враћено по основу ПДВ-а 73,3 мил КМ.

интересе обвезника, вратити на досадашњу шему исплата поврата, али постепено, што значи да ће се већи дио ефеката повећаних исплата поврата одразити на наплату нето ПДВ-а у четвртом кварталу 2017, а мањи дио пренијети у 2018.

Водећи се наведеним претпоставкама у вези исплате поврата и очекујући наставак текућег позитивног тренда раста ПДВ-а на увоз и домаћег ПДВ-а изнад макроекономских пројекција ДЕП-а, раст прихода од ПДВ-а у 2017. је пројектован у висини од 5,5%.

Царине

Трендове у наплати прихода од царина детерминира увоз из трећих земаља и увоз добара из ЕУ који је још увијек под царинским режимом. Анализе ефеката примјене адаптираног ССП показале су минималне губитке прихода од царина у размјени са Хрватском које су компензоване растом увоза добара из ЕУ која су под режимом царина. Очекује се да ће се текући трендови увоза и наплате царина из ЕУ и трећих земаља наставити и у четвртом кварталу 2017, те је раст прихода од царина, сходно тој претпоставци, пројектован у висини од 9,6%. Пројекције су обухватиле и ефекте примјене Споразума о слободној трговини између БиХ и чланица ЕФТА у периоду 2015-2017, који нису фискално значајни, с обзиром на мали пондер удјела увоза ових добара из чланица ЕФТА у укупном увозу који се налази под режимом плаћања царина⁷.

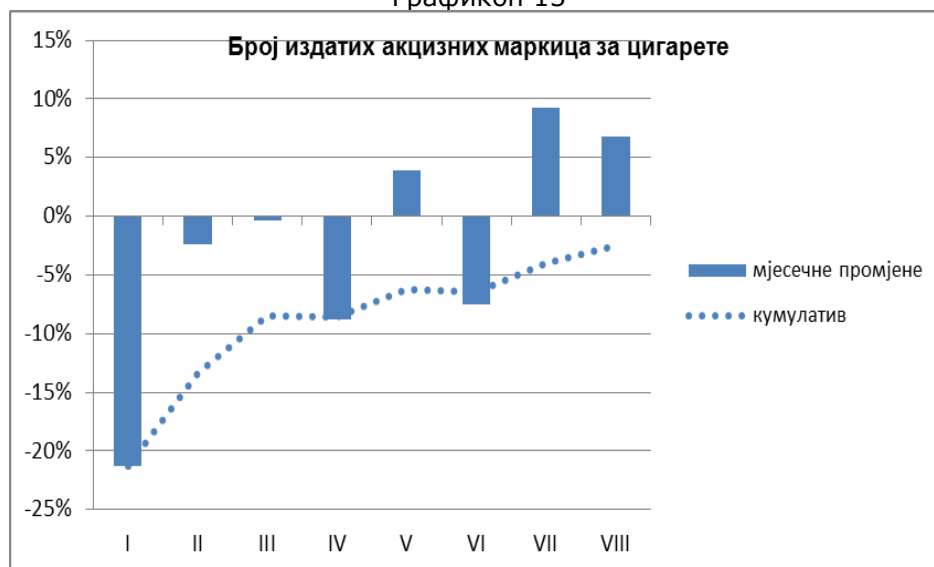
Акцизе и путарина

Приходи од акциза генеришу 17% планираног суфицита у 2017. години. Посматрано заједно са путарином ова група прихода чини 24,6% планираног годишњег суфицита прихода од индиректних пореза.

Пројекције прихода од акциза на дуванске прерађевине су значајно ревидиране навише, те од планираног суфицита прихода од акциза највећи дио се односи на акцизе на дуванске прерађевине. Основни разлог су позитивни трендови на тржишту дувана у претходних осам мјесеци, који се огледају у расту вриједности тржишта цигарета од 5,1% и паду потрошње цигарета од само 2,4% (Графикон 13) иако је просјечна пондерисана цијена цигарета порасла за 9,8%. Исто тако, и тржиште резаног дувана, захваљујући вањској потражњи, је порасло за 16,9%, а количине опорезованог резаног дувана за 7,9% и поред раста акцизног оптерећења.

⁷ Према подацима УИО удео прихода од царина наплаћених на робу увезену из чланица ЕФТА у укупно наплаћеним приходима од царина у 2016. износио је 1,6%.

Графикон 13

Пројекције за четврти квартал полазе од претпоставке да се углавном исцрпјело дјеловање екстерних фактора који су посљедњих мјесеци генерисали потражњу, а тиме и раст прихода од дуванских прерађевина, који су били таквог обима да су компензовали јачање црног тржишта дувана и цигарета унутар БиХ. Велику непознаницу за пројекције прихода, као и сваке године, представља и пословна политика дуванских компанија пред ново повећање специфичне акцизе 1.1.2018. у смислу обима и правца преваљивања новог пореског оптерећења. Иако је пракса претходних година била да дуванске компаније гомилају залихе цигарета пред крај године због повећане потражње грађана, прошле године то се није десило, јер су компаније одложиле повећање цијена за други или почетак трећег квартала наредне године. С обзиром да се таква политика показала успјешном Одјељење у четвртном кварталу 2017. не очекује појачано повлачење акцизних маркица и гомилање залиха цигарета. Имајући то у виду, може се очекивати минимални раст прихода у наплати акциза на дуванске прерађевине четвртном кварталу, што би требало успорити текућу стопу раста остварену за девет мјесеци 2017.

Дио пројектованог суфицита прихода од акциза очекује се и од акциза на деривате нафте. Турбулентна кретања цијена нафте на свјетском тржишту током 2017. произвеле су осцилације у потрошњи деривата, а тиме и у наплати прихода од акциза и путарине. У септембру су цијене нафте поновно почеле расти и тај тренд је настављен и у октобру, што се одмах одразило на пад прихода од акциза и путарине. Имајући у виду прогнозу релевантних међународних агенција за енергију у кратком року не би требало доћи до пада цијена, а тиме ни значајнијег опоравка потрошње деривата нафте. Осим тога, исцрпјели су се и ефекти вањске потражње за дериватима, који су дијелом имали и сезонски карактер (погранични и транзитни промет, туристичка сезона у Хрватској). Полазећи од наведених претпоставки у четвртном кварталу се очекује пад потрошње деривата и сходно томе прихода од акциза, што би на нивоу године требало донијети успоравање стопе раста у оквиру раста домаће потрошње. Слични ефекти очекују се и на наплату прихода од путарине, с тим да је пројектована стопа раста и поред прогнозираног успоравања виша због позитивних трендова у убирању путарине током 2017, који су резултат промјена у структури потрошње деривата нафте⁸.

⁸ Вид. „Трендови на тржишту деривата у БиХ у периоду јануар – јуни 2017”, ОМА билтен #146/147, септембар/октобар 2017, www.oma.uino.gov.ba.

Полазећи од позитивних текућих трендова и макроекономских пројекција суфицити прихода од акциза очекују се и у наплати акциза на пиво, алкохол, алкохолна и безалкохолна пића, али они су минимални у номиналном смислу и нису значајни с обзиром на укупне приходе од акциза. У цјелини, пројектовани кумулирани ефекат суфицита прихода од акциза у 2017. требао би донијети стопу раста прихода од акциза од 3,3%.

3.2. Пројекције за 2018-2020

Пројектоване стопе раста прихода за 2018., 2019. и 2020. годину износи 3,3%, 3,5% и 4,1% респективно (Табела 2). Пројекција прихода у наведеном периоду заснована је на пројектованим релевантним макроекономским показатељима, историјској сезонској шеми наплате и пројекцијама појединих категорија прихода за 2017. годину, те ефектима измјена политика у области царина и акциза на дуванске прерађевине.

Највећи генератор суфицита прихода од индиректних пореза у том периоду је ПДВ, с обзиром на његов значајан удио у приходима, те планираним стабилним стопама раста. Након тога слиједе акцизе на дуванске прерађевине, царине, акцизе на деривате нафте и путарина из цијене деривата нафте.

Пројекције ПДВ-а прате кретање макроекономских агрегата. Очекује се исцрпљивање екстерних фактора који су значајно повећали потрошњу у 2017. години изнад пројектованих стопа потрошње, а тиме и наплату прихода од ПДВ-а и прихода који улазе у основицу за обрачун ПДВ-а (царине, акцизе на дуван и деривате, путарина). Због поређења са вишом статистичком основицом очекује се скромнији раст домаћег ПДВ-а, у складу са историјским трендовима. Планирани раст економије и увоза требао би генерисати и раст ПДВ на увоз, а тиме и бруто ПДВ-а. Посљедично, очекује се и постепени пораст поврата ПДВ-а, поготово с обзиром на планирани раст увоза, извоза и инвестиција.

Пројекције прихода од акциза на дуван у периоду 2018-2019 су крајње конзервативне и заснивају се на текућим трендовима из претходних година, с обзиром да 2017., због снажно генерисане екстерне потражње за дуванским прерађевинама, не представља референтну годину. Осим тога, додатна потражња је повећала статистичку основицу за поређење. Зачајније повећање потражње за цигаретама и дуваном дијелом зависи и од пореске конкурентности БиХ у односу на регион. У наредној години пореска конкурентност БиХ у односу на регион ће ослабјети због повећања пореског оптерећења, које ће донијети раст цијена цигарета и дувана, а у односу на Хрватску и због чињеница да Хрватска у 2017. завршава процес хамонизације, те свако наредно повећање акциза у БиХ смањује цјеновну атрактивност цигарета из БиХ за хрватске грађане у пограничним зонама, али и за остале нерезиденте. Исто тако, екстерна потражња за дуванским прерађевинама је дијелом индиректно генерисана пореском конкурентности БиХ у сфери деривата нафте. Евентуални раст цијена деривата нафте, изазван растом цијена нафте на свјетском тржишту и/или повећањем акциза ослабиће атрактивност БиХ за пограничне и сезонске шопинге или као транзитне земље, што се индиректно одражава и на куповину цигарета, дувана и остале робе широке потрошње.

У таквим околностима, раст специфичне акцизе у складу са Законом о акцизама и у наредним годинама вршиће снажан притисак на потрошаче да мигрирају са регуларног на црно тржиште дуванских прерађевина. Очекује се даље смањење регуларне потрошње због раста пореског оптерећења. У околностима јачања црног тржишта и очекивања да ће пораст акцизног оптерећења у БиХ угрозити и цјеновну конкурентност цигарета и дувана у односу на окружење очекује се да ће регуларно тржиште дуванских прерађевина у БиХ у најбољем случају расти у складу са кретањима приватне потрошње. То би, уз растуће пореско

оптерећење и пад потрошње који одговара еластичности потрошње цигарета у земљама у развоју, требало донијети минималан раст прихода од акциза на дуванске прерађевине. Сажимање потрошње изван пројектованог може бити заустављено само енергичнијим мјерама на сузбијању црног тржишта и кријумчарења, ревидирањем политике опорезивања дуванских прерађевина и значајнијим растом дохотка грађана.

Према постојећој динамици раста малопродајних цијена цигарета и планираној динамици повећања специфичне акцизе према постојећем Закону очекује се завршетак процеса хармонизације акциза у БиХ са минималним стандардима ЕУ у 2019. години. Стога се у 2020. очекује стабилизација тржишта дуванских прерађевина, у смислу потрошње. У таквим околностима пројектован је раст прихода од акциза у складу са макроекономским пројекцијама раста потрошње.

Пројекције акциза на деривате и путарине у периоду 2018-2020 израђене су на претпоставкама заустављања тренда снажних стопа раста потрошње због исрпљивања екстерних фактора који су генерисали раст претходних година и погоршања на свјетском тржишту нафте. Изузетно високе стопе раста прихода од акциза на деривате нафте и путарине могу се дијелом сматрати посљедицом глобалних политичких криза које производе турбуленције на свјетском тржишту нафте, а дијелом посљедицом транзитног положаја и пореске конкурентности БиХ у односу на окружење. С обзиром на посљедње негативне прогнозе⁹ у вези са кретањем цијена нафте на свјетском тржишту у 2018. може се очекивати сажимање или најмање стагнација потрошње, у првом реду дизела и лож-уља. Трендови из претходних година показују да потрошња деривата у БиХ не зависи само од домаће потрошње, већ и од регионалне пореске конкурентности БиХ. С обзиром на високу статистичку основицу¹⁰ и очекујући да неће доћи до значајнијег погоршања регионалне конкурентности и у најбољем случају стопе раста прихода од акциза и путарине би се у наредне три године требале кретати у складу са растом економије и потрошње.

Пројекције царина су израђене у складу са планираним стопама раста увоза и структуром увоза према земљама поријекла (ЕУ, треће земље).

⁹ Извор: ЕИА, 11 October 2017 release.

¹⁰ Процијенјени приходи од акциза на деривате нафте у 2017 су за 21% већи од просјечних прихода од акциза наплаћених у периоду 2009-2014, што не кореспондира расту економије и потрошње у БиХ.

IV РАЗЛИКЕ У ОДНОСУ НА АПРИЛСКЕ ПРОЈЕКЦИЈЕ

Разлике између ревидираних пројекција у односу на оне израђене у априлу 2017 су посљедица текућих трендова у наплати прихода, прецијењених губитака прихода од царина због примјене адаптираног ССП, као и експанзије прекограничног и транзитног промета и утицаја сезонских фактора (туристичка сезона) који су кумулативно довели до раста екстерне потражње за добрима (деривати нафте, дуванске прерађевине, роба широке потрошње). Битан екстерни фактор раста прихода је била и стабилизација цијена нафте на свјетском тржишту. Раст увоза који је детерминисао раст ПДВ-а је био двоструко већи од пројекција (ДЕП). Коначно, одређене разлике потичу и од успоравања исплата поврата ПДВ-а због вршења опсежних контрола. Ревидиране макроекономске пројекције ДЕП-а из септембра 2017. у погледу раста економије су песимистичније (Графикон 14). Слично је и за пројекције увоза и извоза, са великим одступањима. Ревидиране пројекције потрошње су значајно испод пројекција из марта 2017. за све године у планском периоду.

Табела 3

Разлика у односу на пројекције из априла 2017. године (у мил КМ)	Пројекција			
	2017	2018	2019	2020
ПДВ	55,4	71,2	60,5	38,6
Акцизе	70,6	84,0	105,2	147,1
Царине	42,1	52,1	48,3	49,2
Путарина	17,5	15,7	13,4	11,4
УКУПНО	185,7	223,0	227,4	246,2

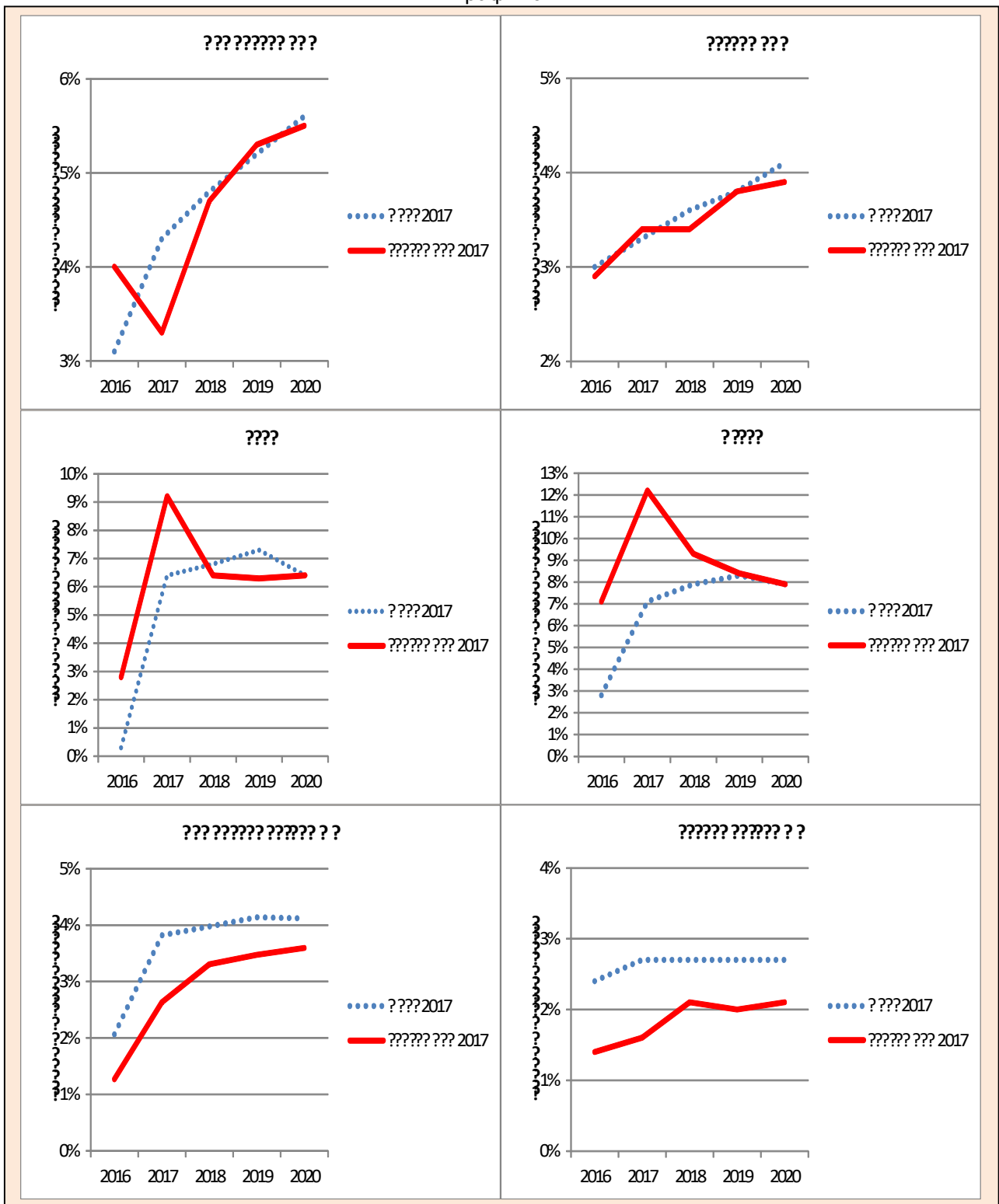
4.1. Пројекције за 2017. годину

С обзиром на текуће трендове наплате и промјене макроекономских пројекција (ДЕП) пројекције прихода од индиректних пореза за 2017. годину кориговане су за +185,7 мил КМ (Табела 3).

ПДВ

Приходи од ПДВ-а су повећани за 55,4 мил КМ. Треба имати у виду да су и априлске пројекције ПДВ-а на увоз израђене са посебним степеном опрезности, с обзиром на негативне трендове у првом кварталу 2017. Битан фактор раста ПДВ-а је био увоз који је растао двоструко брже у односу на пројекције из марта (ДЕП), а текућа стопа раста премашује и пројекције увоза из септембра (ДЕП). С обзиром да је ПДВ-е на увоз доминантна компонента бруто ПДВ-а већа одступања наплате у односу на пројекције одражавају се и на укупну наплату ПДВ-а. С тим у вези извршена је корекција ПДВ-а на увоз навише у складу са текућим трендовима. Додатни раст прихода од ПДВ-а резултат је неочекиваног суфицита у наплати прихода од царина и акциза/путарине. С обзиром да царине и акцизе/путарине улазе у основицу за плаћање ПДВ-а наплаћен је значајан износ прихода од ПДВ-а који представља чак 40% разлике између ревидиране пројекције ПДВ-а и априлске пројекције. Корекције наниже су извршене код поврата ПДВ-а због одлагања исплата поврата ПДВ-а које је промијенило уобичајену динамику исплата.

Графикон 14

Извор: Пројекције Дирекције за економско планирање (март и септембар 2017)

Царине

Приходи од царина су кориговани навише за чак 42,1 мил КМ. Први разлог су позитивнији текући трендова у наплати прихода од царина на робу из трећих земаља и роба поријеклом из ЕУ које су остале под режимом царина у 2017. у односу на пројекције увоза. Други фактор корекције царина је процјена губитака прихода од царина због примјене адаптираног ССП која се није остварила.

Акцизе и путарина

Највећа корекција у пројекцијама за 2017. је извршена на приходима од акциза у износу од 70,6 мил КМ, а највећи удио у корекцијама имају акцизе на дуванске прерађевине.

Приликом израде априлских пројекција акциза на дуванске прерађевине полазиште су били негативни трендови у 2016. и првом кварталу 2017., досадашња еластичност потрошње цигарета у условима континуираног раста малопродајних цијена због повећања пореског оптерећења, појачана супституција цигарета резаним дуваном из легалне и нелегалне производње и пореска евазија због јачања црног тржишта. Међутим, ефекат експанзије потражње за цигаретама и резаним дуванима у пограничном, транзитном и туристичком промету је неутрализовао све негативне улазне претпоставке априлских пројекција.

Приликом израде априлских пројекција акциза на деривате нафте полазиште су били негативни текући трендови у првом кварталу, изазвани растом цијена нафте на свјетском тржишту и лоше прогнозе кретања цијена нафте од стране релевантних међународних агенција за енергију. Пад цијена нафте на свјетском тржишту узроковао је раст потрошње деривата у БиХ, која је додатно повећана екстерном потражњом деривата нафте од стране нерезидената због цјеновне конкурентности деривата нафте у БиХ у односу на регион. Из истих разлога извршена је и корекција навише на приходима од путарине у висини од 17,5 мил КМ.

4.2. Пројекције за период 2018-2020

Пројекције за 2016., 2017. и 2018. годину су ревидиране навише за 223 мил КМ, 227,4 мил КМ и 246 мил КМ респективно. Корекција пројектованих износа прихода за наведени период дијелом је резултат кориговања пројектованих износа за 2017. годину, који представљају основицу за њихову израду. Корекције су најмање на приходима од ПДВ-а, јер су ревидиране макроекономске пројекције из септембра 2017 (ДЕП), највише у вези са потрошњом и увозом, песимистичније него у марту 2017. (Графикон 14). Значајне корекције су извршене на приходима од царина чије су априлске пројекције биле умањење за процијењене ефекте примјене адаптираног ССП. Коначно, највеће корекције пројекција су на приходима од акциза и путарине, које су резултат коригирања пројекција за 2017. и најновијих прогноза међународних агенција за енергију везано за кретање цијена нафте на свјетском тржишту које су повољније него прољетне прогнозе. Висока разлика на пројекцијама прихода од акциза у 2020. последица је претпоставке да ће процес хармонизације акциза на цигарете у БиХ са минималним стандардима ЕУ бити завршен у 2019, што би требало донијети стабилизацију тржишта цигарета у БиХ и раст прихода од акциза у складу са растом потрошње и дохотка.

V РИЗИЦИ ПО ПРОЈЕКЦИЈЕ

С обзиром на основне поставке пројекција индиректних пореза и укупне економске услове у БиХ и у свијету остварење пројектованог нивоа прихода од индиректних пореза у периоду 2017-2020 је подложно сљедећим ризицима:

- Пројекције прихода од индиректних пореза уско су везане за пројекције макроекономских показатеља ДЕП-а. Свако одступање ових параметара од пројектованих вриједности представља ризик за пројекције прихода;
- Слабији економски опоравак главних извозних партнера БиХ (ЕУ, земље СЕФТА) повећава ниво ризика за остварење макроекономских пројекција, а тиме и пројекција прихода од индиректних пореза у цјелини;
- Јачање црног тржишта дуванских прерађевина, узроковано бржим растом пореског оптерећења цигарета у БиХ у односу на земље у окружењу, може угрозити извршење пројекција прихода од акциза на цигарете;
- Слабљење регионалне пореске конкурентности због погоршања политике индиректних пореза у БиХ (раст специфичне акцизе на дуванске прерађевине, евентуално повећање акциза на деривате нафте и/или повећање стопе ПДВ-а, ниже стопе акциза у окружењу) довешће до смањења екстерне потражње (пограничне, транзитне, туристичке) за дериватима нафте, цигаретама и резаним дуваном, као и за осталим робама широке потрошње и пратећим услугама (угоститељским, хотелским, туристичким,...), што може угрозити наплату прихода од индиректних пореза;
- Појава екстерних шокова, у виду раста цијена нафте и деривата на свјетском тржишту изван садашњих очекивања, погодиће тржиште деривата у БиХ и негативно ће се одразити на потрошњу деривата, а тиме и на извршење пројекција прихода од акциза на деривате и путарине из цијене нафтних деривата.